

17. szám. 1869. April 29.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:
AZ „ATHENAEUM“
IROD. ÉS NYOMDAI R. TÁRSULAT.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi RUSZ K.

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre. postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félésre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petisors egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

As előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
s a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1869.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM“
(SZERLŐTT EMICH GUSZTÁV-FÉLÉ)
NYOMDÁBAN.

TARTALOM

Cikkek: „Lamartine Alfonz.” — „A kalóz.” (Elbeszélés.) — „g-f. töl.” — „Huszár-bravúr.” (Korrajz hasoncimű műlapunkhoz.) — „A Leucoryx-antilóp.” — „A kolumbiai indusok egyesestül áldozata.” — „Három párisi lapszerkesztőnél.” — „Egy lőporos torony fellobbanása 1849-ben.” — *Remenyből.* — „Egy hét története.” *Vadnai Károlytól.* —

„Vegyes közlemények.” — „Irodalom.” — „Szerkesztői üzenetek.” — „Ujdonságok.”

Képek: Lamartine Alfonz. — „Sennora, hajlékot s menedéket keresek önnél.” (A „kalóz” című elbeszéléshez.) — A Leucoryx antilóp. — Kolumbiai indusok áldozata.

Irodalom.

— („*Coconas Aetrapa.*”) írta Szana Tamás, kiadta ifj. Csáthy Károly Debreczenben; ára 1 ft 20 kr. A könyv kiállítása igen csinos; a mi azonban ennél fontosabb: beltartalma nemcsak adatok gyűjteménye, de egyszersmind a szorgos tanulmányoknak oly gyümölcse, mely irodalmunkat becsületére válik.

— („*A magyar és erdélyi törzseinknek 1868—69-dik évi egyesülés gyűlésén alkotott szabályok és hozzá tartozóak.*”) Hiteles kiadás Nagy quart alak. Megszerezhető minden könyvtárban úján.

— („*Orbán Balásznak kitűnő érdekességei, A székelyföld leírása.*”) című nagy quart-alakú munkájából most jelent meg a második kötet, igen számos eredeti illusztráció kíséretében, melyek a székely föld váromjait, nevezeteseb tájait,

városait, furdóit és régiségeit ábrázolják. E pompás kötetből ára 3 ft, a mi nagyon mérsékeltnek mondható. — Szerző egyuttal előfizetést nyit e műnek 30—35 ivre terjedő s 60—70 képpel díszített 3-dik kötetére is, s pedig egyszerű példányra 2 ft 50, dispéldányra 3 ft 60 kr-ával. A pénzek legkésőbb jan. 20-dikáig Orbán Balásza neve alatt Pestre, Váci-utca 8. szám, vagy Ráth Mór könyvkereskedésébe küldendők. E mű irodalmunknak díszére válik, s azért ajánljuk azt olvasóink figyelmébe.

— („*Tarcsai-család.*”) írta Egervári Ödön, kiadta Heke-nast Gusztáv; egy kötet, ára 1 ft. E mű kültői beszélynék van keresztelve; áttekintetűk, de mondhatjuk, hogy sem nem kültői, sem nem beszély, hanem szároz krónikás verselés, igen rozsz rimelkben. Nem ajánljuk.

Szerkesztői üzenetek.

— *Kassán:* G. F-nek. Egy ízben már írtuk, hogy csak alkalomra várunk s adni fogjuk azt a régiíbet testvér-lapunkban. A másik átvehetésére néve intézkedtünk.

— *Göngyöőre:* L. V-nak. „A könyek tündere” rozsz. s azért semmi sem fog vele „történni.”

— *Pápára:* K. L-nak. A hosszabbik a „*Heti Posta*” tárcajában, a másik kettő ezen lapokban fog megjelenni.

— *Pesten:* N. J-nek. Az egyik beválik, a másikról azonban lapunkban már tüzetesebben volt szó, s azon csavarok rajzait is közöltük.

— *Halászra:* „A költő hatyúdala” igen gyöngé kisíriet, mely nem éri meg az érte fizetett levélportót.

— *Azon számos, az utóbbi időben hozzánt küldött vers,* melyekről itt hallgatuuk, egyáltalán nem fog közvététetni.

— *Lasztócra:* Megkaptuk! Köszönjük! Köszöljük.

Ujdonságok.

* (A képviselőválasztások ellen) eddig 33 kérvény van benyújtva az országgyűléshez a következő képviselők ellen: Rákóczy János, Pulszky Ferencz, Dóry János, Csöngö László, Székely Péter, Pethes József, Huszár Imre, Gruesku Lászar, Babes Vince, Somossy Ignác, Ostky Sándor, Erkövy Adolf, Stimeghy Ferenc, Szencizey Ödön, Zlinszky György, gróf Eszterházy Pál, Ciotta János, Miletics Svetozar, Krajcsik János, Pásztélyi János, Ráday László, Wodianer Albert báró, Keményfy János, Késmárky József, Némethy Albert, Drágy Sándor, Kautz Gyula, Wodianer Béla, Eöry Szegény, Patruban, Dániel és Jókai.

* (A *Pesten* építendő népszínház), melyre máris szép eredménnyel folynak az aláírások, egyike lesz a legcélszerűbben berendezett színházaknak s tervezetét már nagyjából megállapították. Nézőtere háromezer ember számára készűl, három páholyssal, széles erkélyekkel. A nagy karzat az amphytheatrum közepén lesz, s így a színház minden részéből jól lehet látni a színpad mélyét, tetejét s a hang is biztos acusticával fog elhatni mindegyfelé. A nagy erkélyek áttört modorban rostélyzatosan készűltek támlái a hölgyek öltözetét egészen fogják láttatni, mit még inkább emel az, hogy egészben új világítást alkalmaznak. A csillárok helyett t. i. új világítást hoznak be, mely az üveg-plafondról

fogja sugárait lágyan szétterjeszteni. A páholy-közfalak elejére köszörtűlt üveggyölyöket alkalmaznak, szóval az egész nézőhöllyet úgy szándékoznak berendezni, hogy példányul szolgálhasson az ezután építendő színházaknak.

* (Irodalmi statisztika.) Március hóban Magyarországon megjelent magyar nyelven 62 mű, németül 17, szláv nyelven pedig 4.

* (Egy góth templom alapjairól. *Budán*) ft. Rómer Flóris régészűnk érdekes archeologiai jegyzeteket közöl: Az Ó-Budától nyugatra emelkedő szőlődombok alatt a gazdag agyagtelepeken egy év óta már a harmadik téglalapító-gyárnak alapjait vetik meg. Néhány év előtt azon szőlőkben, melyek a vörösvári úton fekvő vámházszal szemben fekszenek, római feliratos köveket, tavaly pedig a nyáron sok falporladék közt egy szép boltzatot találtak. Panaszkodtak a tulajdonosok, hogy a sok kő és fal miatt nem tudják szőlőjüket mivelní. Jelenleg egy részvény-társulat bírja és a termő földet a hegymál alsó részének feltöltésére használván (mi által a valószínűleg ottan nyugvó rómaiak egy-két ölynyire mélyebbre jutnak, s így oly hamar háborgattatni nem fognak,) egy közép nagyságú, polygon-záradéku, szögletein pillérekkel erősített szentélyre akadtak, melyet eddig mintegy egy ölynyire a földtől tisztítottak

Ötödik évi folyam.

17. szám.

Pest, 1869. Ápril 29-én.

Lamartine Alfonz.

Ez évi márc. 1-én halt meg Párisban egy oly férfi, ki irodalmi műveinél fogva az egész világra, kinek költeményeit nálunk is ösmerik, s kinek nagy történelmi művét nyelvünkön is bírjuk.

*Lamartine Al-
fonz* 1800. októb.
21-én Magonban
született. Atyja
de Prat lovassági
őrnagy volt, en-
nek nevét viselő
1820-ig, midőn
egy anyai nagy-
bátyja nevét vette
föl. — Ifjúságát a
Milly melletti fa-
lusi magányban
töltötte, s ez idylli
napokról később
műveiben is öröm-
mel emlékezik. —
Iskoláit Belleyben
s Lyonban végezo-
ván, 1810—11.

Olaszországban
tett körutat. Visz-
szatérve Párist lá-
togatta meg, de a
nagyvilág csábjai
csakhamar ma-
gukkal ragadták és kór-
ágyhoz szögzék. Orvo-
sai szelidebb légalj-
t javasoltak s Nápolyba kü-
ldék, hol kigyógyult ugyan
betegségéből, de új
fájdalmakat is érzett. Tizenhat éves
kedvesét ve-

szíté el, kinek gyönyörű költeményeiben emelt
maradandó emléket.

Midőn hazájába visszatért, Napoleon már meg-
bukott volt s XVIII. Lajos ült a trónon. A fiatal-

költő követé tár-
sai példáját s az
ujjonan föllállított
nemes testőrség-
be lépett. A 100
nap félbeszakítá
katonai pályáját,
s midőn Napoleon
másodizben is
megbukott, nem
köté fel többé
kardját. Lantot
vett kezébe s köl-
teményei csakham-
mar egy kötetre
növekedtek. So-
káiig kelle várnia,
míg kiadója
akadt; végre Ni-
collo könyváru-
s vette pártfogása
alá, s első költe-
ményfüzére: a
„*Meditations poe-
tiques*“ megjelent.

Lamartinekötété-
vel csakhamar magára vonta a jobb-
ak figyelmét s
befolyása Franciaországra o peretől fogva
még
lőn állapítva. Mint követségi titkárt előbb Flo-
roncebe, majd rövid időre Londonba és ismét Flo-

Lamartine Alfonz.

szelidebb légalj-
t javasoltak s Nápolyba kü-
ldék, hol kigyógyult ugyan
betegségéből, de új
fájdalmakat is érzett. Tizenhat éves
kedvesét ve-

szelidebb légalj-
t javasoltak s Nápolyba kü-
ldék, hol kigyógyult ugyan
betegségéből, de új
fájdalmakat is érzett. Tizenhat éves
kedvesét ve-

renebe küldötték. E korra esik ismeretsége egy angol nővel, kit nem sokára oltár elé vezetett. Sorsának jobbra fordulása muzsájára is termékenyítőleg hatott. Gyorsan követték egymást a „*Méditations poetiques du pèlerinage d'Harold*“, („Költői elmélkedések Harold zarándoklásáról,“) és „*Harmonies politiques et religieuses*“ („Politikai és vallásos zengemények“) költeményfűzerek.

E kötettel megszűnik lyricusi munkássága, s mindinkább hajolni látjuk a politika felé. Midőn az akadémia 1830. tavaszán tagjává választá, beszéde egészen politikai jellegű volt, s inkább a kor és sajtó védelmét tárgyazá. X. Károly elüzetésével kedvenc s rég táplált reménye hiúsult meg. Ez időtájon készült a költészet és hazájába, Görögországba meenni, mint francia követ. Az új kormány szintén megkínálta ez állomással, de ő nem fogadá el s kilépett az államszolgálatból. Hogy hazájának legalább más téren szolgálhasson, kamarai képviselő akart lenni, de két ízben megbukott s a választók bizalmát egy megyében sem nyerheté meg. Terveit ekkép látván megsemmisülni, keserű hangon irt ódában vett bucsút hazájától s a szent földre indult zarándokolni. Sajtát hajót bérelt, melyet könyvekkel, zeneművekkel s 4 ágyúval látott el. Meglátogatta Görög-, Törökországot, Syriát, Judacát s élményeit egy könyvben irta le, mely sajtóságos vegyülete a fenségesnek, torznak, megkapónak és szellemtelennek.

Hazatérvén keleti utazásából, egészen a politika hullámai közé vetette magát. Mint szülővárosának képviselője, határozattan a pártok egyikéhez sem állott, s egész viselete azt mutatta, hogy Franciaország összes politikai irányával elégtelen. Leginkább a nyílt kérdésekkel foglalkozott s legfőbb feladatának ismeré a társadalom elnyomott osztályait a szabadság és erkölcsiség nevében az uralgó materialismus ellen védelmezni. 1843 őszén kidolgozá a conservatív demokraták programját, s bár a többség szavazatát soha sem nyerheté meg, mindenkor egész lelkesedéssel jelent meg a szónoki széken, valahányszor oly kérdés jött vitatás alá, mely az emberiség előhaladását, mivelődését célozá.

Népszerűségének emelésére nagy hatással voltak a választók előtt tartott beszédei, de főleg „*Histoire des Girondins*“ (A girondiak története) című műve, melyet Jánosi Ferenc fordításában bir irodalmunk. E mű megjelenése valóságos esemény Franciaország évkönyveiben. Magas szellem lengi át, megdicsőíti a forradalom oszményét, de megbélyegzi a kivittelt anélkül, hogy rémképeket állí-

tana fel. Nem aranyozza meg a nyaktílot, mint el-lenségei beszélik, de a legsötétebb jellemeiben is nemesebb rugókat keres. A „*Histoire des Girondins*“ egy lépés volt a köztársaság lehetővé tételéhez s a franciák abból tanulák meg, hogy nem szükségképpen terrorista az, ki a köztársaság határozott és föltétlen hívei közé sorozza magát. Politikai programját, mely későbbi kormányra jutásának elveit tartalmazá, 1847 őszén adta ki, s a februári forradalmat megelőző kamarai ülészakban súlyos csapásokkal illette Guizot politikáját. De később nem volt azok között, kik a Guizot-miniszterium vád alá helyezését kívánták s a február 24-ki elhatározó kamarai ülésben neki köszönhető, hogy a köztársaság kikiáltása vér nélkül történt.

A követi kamara feloszlásától a nemzetgyűlés megnyitásáig ritka erélyt, buzgalmat fejtett ki, s az ő érdeme, hogy Franciaországot a legváltóságosabb körülmények között megmenté az anarchiától. Feláldozó buzgalma az ország bizalmában nyert legméltóbb jutalmat, midőn 3.600.000 szavazatképes polgár választá képviselővé a nemzetgyűlésbe.

Lamartine politikai szereplése e ponttól kezdve nagyobb mérvet öltött; mint az ideiglenes kormány elnöke, széles körre terjeszté törekvését és szónoklatai telve voltak tüzzel, lelkesedéssel. Elnöksége idejére esik a mi szabadságharcunk is s egy magyar küldötségnék általa elfogadása, melyhez intézett szavai azonban hangzatosabbak voltak, mintsem azon erély, melyet a magyar ügy támogatásában tanusított.

E zajos szereplést, csöndes elvonultság váltá fel a harmadik császárság korszaka alatt. A politikai küzdelem színteréről egészen visszavonúlt, s lelke elveszté előbbi rugékonyságát. Határt nem ismerő bőkezűsége roppant vagyonát annyira fölémleszté, hogy a költő élte utolsó éveiben nem egyszer honfiai segélyéhez volt kénytelen folyamodni s rohamos gyorsasággal kelle dolgozania, hogy napi szükségleteit fedezhesse. A terhes munka, párosúlva reményeinek egyenkinti megsemmisülésével, csakhamar végkép aláasta egészségét s mutatkozni kezdenek az életuntság nyomai, mely később szellemének időnkénti elborulásával végződött.

A francia nép évek óta nem kapott semmi jelentékeny művet nagy költőjétől, de az „*Elmélkedések*“, „*Jocelye*“, „*Toussaint Louverture*“ s főleg ragyogó tollal irt történeti művei, örök életet biztosítanak számára ugy az irodalom-történet lapjain, mint a nép kegyeletében. „II-k.“

A k a l ó z.

(Elbeszélés.)

Donna Solanes, egy özvegy nő, ez előtt mintegy harminc évvel a kávé-államokban Buena Vistán, Cuba szigetén a Partida Camarioca dús ültetvényének volt tulajdonosa.

Ez időben Donna Solanesnek négy gyermekből álló családja volt, melynek két legidősbje fia vala, kiket a tudomány elemeiben maga oktatott otthon; hanem egyszer elérték a gyermekek azon kort, melyben tapasztalt tanítónak kezelésére kellett bízniok. Solanes asszony tehát elhatározta, hogy Havannába viszi őket, hol barátainál ugyanazon tanítóktól a városban fognak nyerni oktatást, kiktől ezek gyermekei. Ennek következtében tehát egy droger — a mint a kis parti esolnakokat nevezték, — ültetvényének termékeivel meg lón rakva s Solanes asszony egyedül, egy szolgáló és két gyermekétől kíséretve, kelt utra a hajófedélzeten, s másnap reggel lanyha keleti szél mellett elhagyá a kikötőt. A kikötőtől mintegy két mértföldnyire eső pontra értek, keletnek, midőn szélesend által feltartóztatva, késő éjjel tétlenül kellett állaniok a szabad tengeren.

Éjjél tájban egyszerre egy hajólegény kiáltása ébresztette őket föl álmukból:

— Valgame Dios! o qui vienen les pirates! —
— Nagy isten, itt jönnek a kalózok!

E pillanatban mozgás volt érezhető, mintha a drogerbe ütközött volna valami. Mielőtt Solanes asszony fekhelyéről a fedélzetre mehetett volna, vadul lármázó néptömeg tölté azt meg, folkapaszkodva az oldalakon. Az utazók első pillanatban a kifeszített vitorla alatt levő csoportot nem vették észre, midőn azonban egy kalóz a hajószoba felé sietett, a szerezson nőnek, ki félelem miatt arcát köpenyébe burkolta, lábára hágott. A nő felsikoltott, midőn a rabló átkozódások közt letépte róla köpenyét s az előtte álló tárgyakat kutatni kezdé. Donna Solanes félelemtől remegő gyermekeinek biztosításáról gondoskodik s elvezeti őket a fedélzet egyik szögletébe.

— Mira, mira camarades! Lássátok, lássátok bajtársak! — sóhajtának fel a legények.

— Itt nők vannak!

— A tengerbe velük! — kiáltott egy durva hang, — halott nők és halott férfiak nem tudnak többé beszélni.

— Nem, nem! — szólának mások; — kegyelmezzetek a nőknek; hanem a kis megratokkal jó lesz a cethalakat táplálni.

— Mondom nektek bajtársak, — szóla ismét

az első hang, — ez a nő innen való a partokról, ha megkegyelmezünk neki, addig fog könyörögni a vezérnél, míg megkegyelmez neki, s a vén zsvány fecsegéseire hallgatva, éjjeli munkánkat háromszorosan is megfizeteti velünk. A mint mondom, dobjuk ez egész sereget tengerbe.

— S én mondom nem! szóla ismét egy új hang a hajógerinc mellől felmerülve s az előbb szóló gyilkos szándéku szavaiba esve. — Szégyen rátok! — folytató a férfi, mialatt a csoporthoz rohant. — Nem elég az nektek, hogy e nők vagyonát elraboljátok, még e tethez gyilkosságot is akartok fűzni? Vissza! én mondom; — s egy magas, fiatal spanyol, ki parancsoló megjelenéséből ítélve, a tengeri rablók feje lehetett, utat tört magának a tömegben át s a nőkhöz fordult:

— Sennora, tegyen le minden gondot és bút. Sem kegyednek, sem gyermekeinek semmi bánalmuk nem lesz. Nekem hatalmam van kegyeteket megvédeni.

Erre ismét a tömeghez fordult, övéből egy pisztolyt vont elő és kiáltott: — Rajta fiúk, dologra! Még napfelkelte előtt a kikötőben kell lenniünk; az első, ki e nőt legkevesébb is merészli megjeszteni vagy rosszul bánik vele, életével lakol. Rajta, dolgotokra!

A fiatal ember a fedélzeten maradt, hogy ha szükséges lenne, az utasoknak segélyükre lehessen, míg a többi kalózok dörmögés és szitkok között üritgették a hajó tartalmát, a szobákat átduzták s minden ingóságot hajójukra vittek.

A rablás végre be lön fejezve, s midőn a szél a vizet barázdálni s a vitorlákat dagasztani kezdé, a kalózok, a megrönt szerezson nőt is magukkal vive, a part felé közeledtek, s barátaink nyugodtan folytathaták útjukat Havanna felé, melynek kikötőjét minden további kaland nélkül más nap délben el is érték. A rablók a szállítmánynak nemesak minden értékes cikkét elvitték, hanem Solanes asszonyt egész málhájától is megfosztották, melyben egy drágaköveket s ékszereket tartalmazó szekréy s kis összeg pénz is volt. Megérkeztekor minden pénzétől megfosztva látta magát s ki sem szállhatott, míg helyzetét barátainak tudtúl nem adta.

Pár hónappal e leirt események után, midőn Solanes asszony két lányával a Camarioca nővényültetvényeken sétálgatott, a nagy ajtóban egy földieit öltözetét viselő lovag ugratott elé, ki gyönyörű spanyol méncen ült s egy más lovat is

vezetett, melyen egy néger nő foglalt helyet. Az idegen méltósággal ugrott le a nyeregből, kinyitá az ajtót s mindkét lovat bevezeté. Donna Solanes megismerte rég elvesztett szolgálóját, ki szerencsétlen utazásában társa volt. Hanem figyelmét a lovagra kellett fordítani, mert ez felé közeledett, udvariasan „felices tardes“ — szerencsés jó estét — kívánt s köpenye alól egy szekrényt vont elő, melyben Solanes asszony a drogerről a kalózok által elrablott drágakő-tartalmu szekrényére ismert; hanem még magasabb fokra hágott bámulata, midőn annak átadójában a rablók vezérére ismert, kinek ezen rablás alkalmával saját és gyermekei életének megmentését köszönhette.

— Sennora, — mondá ez, magát alázatos udvariassággal meghajtva, mivel észrevette, hogy fel van ismerve, — van szerencsém kegyednek ék-köveit és pénzt ezennel visszaszolgáltatni. Sajnálom, hogy azt hamarább nem tehettem, de reményilem, hogy e késedelem miatt nem kevésbbé veszi szívesen. Köszönet engem nem illet sennora — folytatá. — Én csak az igazság egy tényét gyakorlom, midőn kegyednek visszaadom azt, ami a kegyedé. Bár én egy rablóbanda főnöke vagyok, hanem mindenkor becsületbeli dolognak tekintém, míg csak hatalmamban állott, hogy a nők soha se bántalmaztassanak és ezt nem is türtem soha. Mihelyt tehát szolgálójától megtudtam, hogy a droger és tartalma kegyedé volt, elhatároztam, annak legalább értékét visszatéríteni. Sennora, — folytatá, — e szekrényben ékszerai mellett egy váltót is fog találni A — K — és társaik üzletére, elrabolt cukor és kávéja értékének visszatérítése fejében. Adios Sennora!

S a nélkül, hogy köszönetre várt volna, vagy a lovat, melyen a szerencsenő ült, ismét elvitte volna, nyeregbe veté magát s kezével a nőnek csókot dobva, megsarkantyuzta lovát, végigugratott a fason s a Mantazas felé vezető uton eltűnt a szem elől. Midőn Solanes asszony haza érkezett, megvizsgálván a szekrényt, nem csak az ékszereket és csekély pénzüsszégét találta benne, hanem a váltót is, melyről a rabló beszélt. A droger tartalma nagy áron volt eladva, s ő nagyobb előnyökben részesült, mintha rendszeres uton adta volna el, mivel még a szokásos illetékekből sem volt levonva semmi. Szóval Solanes asszony ez ajándékkal nagyon meg volt elégedve. Nehány hét mult el e nevezetes esemény után, midőn egy délután Solanes asszony családja együtt ülvén, figyelmük az éjszaka felé fordult, mely részről a kikötő irányában egy ágyu tompa hangját lehet hallani.

Egy hadi hajótól, melynek vitorláján az Egyesült-államok zászlója lengett, üldözött kis hajó a part közelében megállott. Midőn azonban észrevette, hogy az amerikai hajó sebesen tart felé, a sziklaermok mellett a szigetek között tovább haladt. A hadihajó üldözését addig folytatta tovább, míg a veszedelmes partokat megközelíthet, ezután pedig a vitorlákat levonták, horgonyvetettek s csolnakot küldtek a kalózok üldözésére. Ez utóbbiak, kik tökéletesen látszottak ismereni a tenger veszélyeit, egészen a parthoz vitorláztak, hajójukat partra vonták s megkísérlék szárazon menekülni. Az amerikaiak azonban, kik igen ügyes hajósoknak bizonyították magukat, rögtön közre fogták a szökni akarókat. Kétségbeesett küzdelem kezdődött; az üldöző csolnakok valóban záporként öntöttek fegyverükből a gyilkos golyókat, s a rablók ezt vad kétségbeeséssel viszonozták. E közben a szomszéd ültetvények birtokosai is figyelmesek lettek e lövöldözésre s lovaikra ülve a küzdelemre siettek. A part mihamar el volt lépve. Kezdetben csak nézők valának, később azon föllekesítve a hadihajó bátor embereinek vitézsége által, részt vettek a harcban s nagy segítségükre voltak a rablók ellen, mindannyian jól levén felfegyverkezve. Az amerikaiak vitézül, a rablók kétségbeesetten harcoltak. Midőn lehetetlennek találták hajójukat megvédeni, a tengerbe ugrottak, s úszva kísérlették meg a szárazra jutni, hanem az amerikai legénység üldözé őket s kardjaikat fogaik közé szorítva, utánuk ugrottak s pirosra festették a tengert vérükkel. Valóságos mészárlás fejlődött ki. Azon keveseket, kiknek sikerült a szárazra szökni, a parton állók fegyverei és kardsapásai fogadták, úgy hogy azon csekély számúak közül, kik a matrózok kezét kikerülték, csak néhányan menekültek a parti fák alá. A kalózok hajója lángoknak datott martalékul, s midőn az éj homályával behorítá a jelenetet, nem volt egyéb az egészről, mint az elégett maradványok, melyek csendesen úsztak a part felé és néhány sobesült s haldokló kalóz, kik a sziklák és bokrok közé rejtöztek. Későn, midőn Solanes asszony családja már nyugalomra készült, egyszerre egy idegen belépése által háborítottak meg, kinek rongyos, vérfoltos megjelenése valóban nyugtalanító, mondhatni ijesztő volt. Öltönyének jobb karja és mellette vérről volt tele, mely csopogva hullott a földre. Jobb keze kebelébe volt téve, míg másik kezével sebesült karjának könyökét támasztotta alá. Halvány, beesett arca mély fájdalomra mutatott. Közeledett a helyhez, hol a háziasszony állt, ki még

nem jött magához azon meglepetésből, melyet az idegen megjelenése okozott, s mialatt a mellette álló székre hanyatlott, egész kimerülten mondá:

— Sennora, bocsássa meg merészségemet, én eljöttem kegyednek védelméért könyörögni.

— Kicsoda ön? — kérdé Solanes asszony, mert hangjában volt valami, mit már ő valaha hallott. — Védelem és szállásról biztosítom önt, hanem minden szentek nevére kérem, mondja meg, kicsoda ön?

— Nem egészen idegen, asszonyom. Mi már ta-

met a fegyver ellen, mely a szökevényeket üldözni fogja; hanem ha crót nyerek, — mert igen sok vért vesztettem, míg e helyiséget elértem, — nem fogok kegyednek sokáig alkalmatlankodni.

A sebesült kalóz a leggondosabb ápolásban részesült s pár nap mulva elég erősnek mondá magát, hogy védangyalának házát elhagyhassa. Donna Solanes rábeszélte, hogy maradjon mindaddig házában, míg teljesen fel nem gyógyul. Mivel azonban sokáig nem akart jóltevéjének alkalmatlankodni, pár nap mulva a gyarmat leg-

„Sennora, hajlékot s menedéket keresek önnél.“ (Beszélyünkhez.)

lálkoztunk, egyszer egy kis hajónak fedélzetén és későbbben nem messze e helytől.

— Ah! lehetséges volna az, hogy én életem megmentőjét s tulajdonom nemes visszahozóját látom magam előtt? Ön valóban azon kalózkapitány?

— Ugyanaz, sennora, s a mint hiszem, társulatom utolsó élje. Kegyed a ma délután történt hareről bizonyosan hallott, hajóm s derék vitéz legénységom el van veszve, csak én maradtam meg. Én csak szállást kérek pár napra és védel-

jobb lován az éj védő szárnyai alatt Matanzasba ment. Következő reggel egy szolgáló a lovat, melyen a kalóz elment, szétépett kantárral lábai között, a kapu előtt találta. A nyereg vércseppekkel volt borítva, mintha lovagja erőszakos halállal mult volna ki.

Pár nap mulva egy tudósítvány jött, mely szerint az örök, a szökevény kalózok üldözésében és kutatásában, azoknak egyik vezérére bukkantak, midőn ez éppen Matanzas külvárosába érkezett, s hogy heves ellenállás után a vezért megölték.

A kalóz lova, egy nemes állat — mondák — elszökött. E tudósítást egy másik is követte nyomban és pedig, hogy e kalózfőnök és Don V. N.

Matanzas öreg kormányzójának egyetlen fia, egy s ugyanazon személy.

—y—f.

„Huszár-bravúr.“

(Korrajz, hasoncímű műlapukhoz.)

Mult évi műlapunk magyarozatául igen érdekes leírást kaptunk Schultzer István vén Miklós-huszártól, ki a híres huszár-bravúrnak nem csak szemtanuja volt, hanem annak hőstét is nagyon jól ismerte.

A Miklós orosz cárról nevezett huszárezredben szolgált ez és Dávid Jánosnak hívták. Mikor a híres bravúrt végre hajtá, már második kapitulációs katoná volt, de még mindig nyalka huszár, nagy vastag bajusszal, mellén egy bagolylyal, s egy kis arany érdemkereszettel, melyet az orosz cártól kapott, minthogy az ezred Inhabere minden évben osztogattatott ki 4—5 érdemrangot a tisztek közt, 2—3 keresztet pedig a közlegények közt. A bagoly pedig semmi más nem volt, mint egy tojásformájú rézdarab, e fölirattal: „Veteranis.“ Ilyet kapott minden újra beállt huszár. Dávid János, leszámítva, hogy nagyon szereté a papramorgót, a legderekből huszárok egyike volt, kit társai is nagyon szerettek. Ő maga a papramorgónál (mit ő „gugyinak“ szokott nevezni) is jobban szerette a „Bársonyt,“ mely igazi huszár-ló volt az első klassziból; egészen fekete, homlokán egy kis csillag, s bal hátúlsó lába csuklóján felül kesely.

1845. május 1-jére ment a Miklós-ezred Bécsbe, főlváltani az uhlánusokat. Már akkor is rendesen voltak hadgyakorlatok a Lerchen-Felden és Schmelzen, s ezeket mindig sokan nézték, kivált ha huszárok exerciroztak.

A bravúr 1846. sept. 26-ikán történt. Oly nevezetes esemény volt az, milyenről most alig lehet fogalma valakinek és bizonyára nagyon sokan emlékeznek még a napra. Ekkor is igen sokan voltak jelen, s midőn a gyakorlatoknak már vége volt, a kommandirozó genorális (Albrecht főherceg) még egy atakot vezényelt. A huszárságtól jó távolban állt egy lerchenfeldi paraszt asszony 4—5 éves fiával. A huszárok előbb trabban, aztán galopban vágattak előre. A roham épen az asszony felé történt, ki kezdetben elég biztonak hitte a távot, de később ijedve látta a huszárok közeledését. Azonban csak akkor gondolt a menekülésre, midőn az egész frontban rohanó lovas-ság elől már alig futhatott el. Ő ijedtében elfutott,

de ott hagyta fiacskáját, ki mozdulatlanul, kimeresztett szemekkel állt a front előtt.

A roham teljes sebességgel történt, a lovakat lehetetlen volt már visszatartani. Mindenki rémülve tekintett a gyermekre, ki épen Dávid irányában állt mozdulatlanul.

A vén huszár, a legváltásosabb pillanatban, midőn a lovasság már alig volt néhány lépésre a gyermekektől, jobb kezéből a kantáros kézbe veszi kardját, a lovat kétszeres lábszár és sarkantyú közé kapja, s kiugrat a frontból mintegy három lóhosszányira. A többi azután egy pillanat műve volt. A gyermek épen jobb oldalára esett; fölragadta tehát galléránál fogva, combjára emelte visszacurukoltatta lovát, aztán szépen földre tette a gyermeket.

Száraz és poros idő volt, s nagyon kevesen láthatták: mi történt. Csak azt látták, mikor a gyermek a front mögött volt már a földön és sirva futásnak eredt.

Anya jajveszékelve tördelte kezeit, mi közben a gyermek megismerte anyját hangjáról és hozzá szaladt. Képzelné lehet a szegény asszony örömet, ki a gyermekétől azonnal száz még száz kérdéssel tudakolta, mily csoda menté meg. A gyermek nem tudott egyebet, minthogy egy katona felragadta, aztán letette.

Midőn gr. Deim óbester lakására ért, a szegény asszony már ott várakozott, s kezében tartott öt pengő forintot, kérvén az obestert, hogy adja azt gyermeke megmentőjének. Hanem az obester semmit sem tudott az egész esetről, melynek híre csak ezután terjedt el Bécsben. Maga Albrecht főherceg is csak beszéd után hallotta a lovaglási bravúrt, s ő volt, ki felszólította az obestert, hogy tudja meg, ki hajtá azt végre, és mutassa be neki. Az eskadrons-kommandánsok tehát másnap utasítva voltak, hogy a kérdésszerű huszárt tudakolják meg.

Erre megijedt Dávid. Furdalta a lelkiismeret, hogy katona-regulát tört, felbontotta a glédát és most nem viszi el szárazon. Szídta a sváb gyereket, a ki veszedelembé vitte; s a jelenet szemtanuit, mellette lovaglóló huszár társait gugyival traktálta, csakhogy egy kukkot se szóljanak.

Ez a történet bele jutott a bécsi lapokba is, s minthogy két hét múlt el, a nélkül, hogy a huszár kiléte kiderült volna, az érdekelttség csak fokozódott. Albrecht főherceg szigorún követelte a huszár előállítását, és Dávid látta, hogy mindenütt keresik. Egy kora reggel tehát, még a kirukkolás előtt jól bele tekintett a gügyis üvegbe, s így rászánva magát mindenre, elmondta Gáspár kapitánynak a dolgot. A kapitány is megtette azon-

nal a följelentést, kinek meghagyatott, hogy másnap déli 12 óraker blank-parádében jelenjék meg Dáviddal együtt.

A vén huszár másnap délig elbúsultan mindig csak puceolt. Kardja, lagérozott eszmaszára, sarkantyuja csak úgy ragyogtak. Lovára pedig kétszeres gondot fordított.

(Vége köv.)

A Leucoryx-antilóp.

Nem rég néhány érdekes állattal: a kigyóölő sással, az ausztráliai kazuárral és ez amerikai zsabirival ismertettük meg az olvasót. Ma ismét egy érdekes állatpéldányt, a Leucoryx-antilópot mutatjuk be.

Az antilóp közép helyet foglal el a kecske meg a szarvas közt. Az egész család jellemző sajátosságai, hogy szarvuk üres, természetüknel fogva félcények s társaságban, nagy nyájakban szeretnek élni. Szőrözetük hasukon rendszeren fehér, hátukon pedig hamvas fakó. A gazellánál a két színt barna vagy fekete csik választja el egymástól. A gazellát Ázsiában párduecal vadászják, Afrikában pedig sólymok és agarakkal.

Minthogy Ázsia és Afrika nagy fenevadjai ellen az antilópoknak nincs semmiféle védelmi fegyverük, ezért tartózkodási helyüket vagy

magaslatokon vagy a végnélküli pusztaságokon választják, honnan rendkívüli éles látásuk segítségével igen nagy távolságban is észrevehetik ellenségüket. Kiállított s mindig nyilt szemű öreik egyike ilyenkor azonnal jelt ad, mire az egész farka — mondhatni — nem tovazágult, hanem elrepül, oly gyorsan viszi menekvést kereső lába.

Az antilópok testalkatra nézve igen kecsesek, könnyedek és finomak, különösen a gazelláknak apróbb fajai, kivéve tán az egyetlen Bubált és a nehezkesebb törzsű Kanna-antilópot, melynek rajzát tavalyi 50-dik számunkban adtuk.

A Leucoryx-antilóp — melynek rajzát mai számunkban veszik olvasóink, — testalkata kecsességére nézve szintén nem versenyezhet fajrokonai kisebbjeivel. Ez állat eredeti hazája a Celebes-szigetek.

A kolumbiai indusok engesztelő áldozata.

Egy nagy, azelőtt egész világrészt elfoglalt s a természetől kiváló tehetségekkel megáldott ember-faj lassanként el fog tűnni a föld színéről, ha pusztulása azon mérvben halad előre, a mily mérvben történt eddig, mióta az európai civilizáció s az európai fehér ember lábát az ő birtokaira tetete.

Ez ember-faj az amerikai indus.

Régi birtokai helyén már ma is ezer meg ezer mértföldnyi területeken európai gyarmatosok hatalmassá vált államai virágoznak, s Amerikának aránylag igen csekély területén üzi már a vad indus, mint teljesen független ember, halászatait és életmódjának legfőbb ágát képező bivaly-vadászatait. S a merre a fehér ember előrehatol, a hol indus szomszédjait meglepedésre bírja, ott ez ember-faj lassanként elvesztiül az európaiak sarjaival s fokról fokra elveszti faji jellegét, miglen végre mint külön faj, létezni egészen megszűnik.

E fajkivészéssel egyidejűleg, párhuzamosan

megy végbe a régi vad indusok sajátos életmódjának, szokásainak, vallásos szertartásainak kivészése, melyek ismerete azonban az egyedüli tükör, melyből a természet ezen gyermekeinek szellemi életébe láthatunk.

E sorokban tehát Catlin nevű francia utazónak 1855-ben a kolumbiai és a Misszuri félföldékn tanyázó indusok közt szerzett tapasztalataiból közlünk itt néhány följegyzést, mint melyek a visszondolkozó levő fajt igen érdekesen jellemzik.

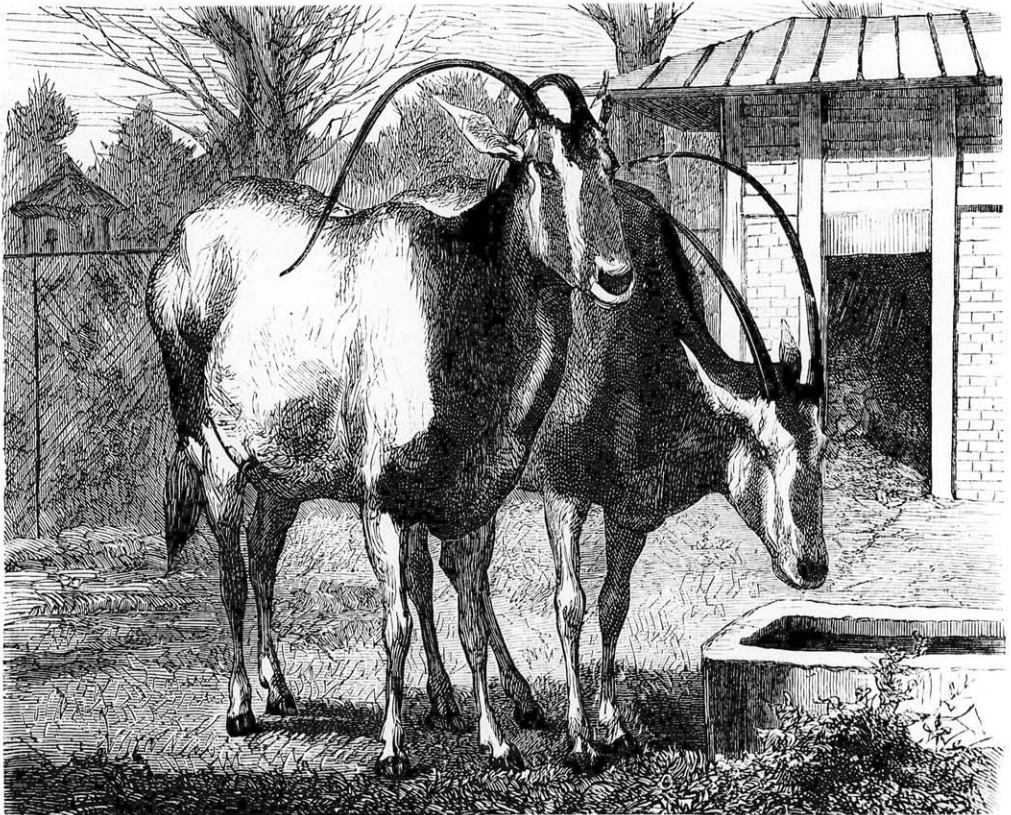
Ezen, valamint Amerika más vad indus törzseinek is fő élelmi forrása a bölény, melyre véghetetlen ügyességgel és bámulatos bátorsággal szoktak vadászni. A bölény az ő Amerika vadja, melynek pusztulása azonban az indus kivészésével lépést tart. A végtelen amerikai gyep-pusztákon (Prérieken) azonban, hol az európai sarjak lábukat még nem vetették meg, a bölény még ezer meg ezer darabot számláló falkákban tenyészik; de ha ezen ország-nagyságú puszták egy-egy

melyikét valamely természeti csapás, például aszály éri, akkor e vad falkái áldottabb vidék legelőit keresik föl s akkor a szegény vad indus törzsek meg vannak fosztva majdnem egyedüli élelmi forrásuktól, a bölény vadásztól. Nem csoda tehát, ha a bölény és bölény-vadászat e vad néptörzsek vallási kultuszában főszerepet játszik, mert ehhez van kötve az ő létezésük is.

Úgynevezett bölényünnepeik minden évben több napig tartanak, s ekkor gyakorolt jelképes előadásaik, táncaik, áldozataik hű tükrei anyagi és szellemi életüknek.

hosszu bunkós botot tartva, melylyel az indus telep asszonyai és gyermekei nagy rémületére jobbra-balra osztja az inséges évet jelképező csapásait, míg végre tökéletesen kifáradva, a tánchely közelében leguggol, mire a nők és gyermekek megszabadulva félelmüktől, csoportonként gyülekszenek köréje.

Ekkor egy vén asszony alattomos lépésekkel kerül a *rosz szellem* háta mögé, s két kezével ennek arcára valami sárgás ganajfélét csap, melynek leve szeméit elborítván, a szegény ördög darab időre látását veszti, mire eléröhan a többi asszony

A *Leucoryx antilop*. (Szövege a 263. oldalon.)

A bölényünnepe az indus nomád-telep wigwán (kunyhó) csoportjai közt az úgynevezett bölény-táncokkal kezdődik, melyben fantasztikus öltözetekben, állatjelmezekben s álarcosan vesznek részt. Ez több napig tart s a nagy szellem tisztelőtére történik, hogy áldja meg a törzset bölény-falkákkal és szerencsés vadászattal.

Az ünnep harmadnapján azonban megjelenik a táncosok csoportjai közt az egészen feketére festett s fehéren pettyezetett, hosszú, torzomorzó bivalyfarkkal eléktelenített *rosz szellem*, kezében

megleány is, és egyik szűz kikapván kezéből a botot, azt darabokra töri s a meggyőzöthöz vágja. Ezzel vége a *rosz szellem* uralma- és hatalmának.

A győztes amazonok most diadalmenetben járják be a falut s négy matrona a templomul szolgáló wigwán elé vezeti a *rosz szellem* hatalmát megtört hősnét s ott a gunyhó tetejére emeli őt. Ezen rögtönzött szószékről aztán az indus szűz néhány percig tartó beszédet intéz a tömeghez. „Most — ugymond — övé a *teremtő erő* s neki